

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

عنوان

تاثیر فرزند آوری در تحکیم بنیان خانواده

استاد راهنما : سرکار خانم اورنگ

نویسندگان : هدیه صفرییرانوند، زهرا ناصر شیرزادی

رعنا سادات موسوی، فاطمه صالحی حاتم

حوزه علمیه حضرت خدیجه (س) شهر جدید پرند

چکیده

مطمئناً شادترین لحظات زندگی هر انسانی متولد شدن فرزندی با ویژگی های شبیه به او و همسرش، یا لذت دارا بودن خواهر یا برادر بوده است. در جامعه فعلی معضلاتی در باب فرزند آوری به وجود آمده که موجب از هم گسیختگی خانواده ها نشده است بلکه موجب عدم تکثیر نسل شده است. زوجین به دلیل عدم تقسیم وظایف و نگاه اجمالی به قضیه فرزند آوری، نادیده گرفتن موضوع تک فرزندی و عوض شدن سلايق موجب شد که اختلالاتی در جامعه و خانواده به وجود بیاید که فقط با توصیه رهبری و جهاد تبیین میتوان به بسی و حل مشکلات فرزند آوری پرداخت به امید جامعه ای که پراز لبخند کودکان باشد.

کلیدواژه

تحکیم، زندگی، خانواده، فرزندآوری

مقدمه

فرزندآوری رابطه زوجین و بنیان خانواده را مستحکم ساخته و احترام و محبت را تقویت میکند. در این مرحله از زندگی زناشویی، ویژگی های شخصیتی پنهان زن و شوهر نیز ظاهر شده و کودک همچون چسب خانواده را کنار هم حفظ میکند و با فعالیتهای معصومانه و نیاز مداوم به توجه، خانواده را سرزنده میکند. ضرورت رضایت زن و مرد برای فرزندآوری. در صورت تمایل به فرزندآوری باید هر ۲ طرف (زن و شوهر) رضایت داشته باشند؛ در این صورت نوزاد میتواند رابطه را به جهت مثبت تقویت کرده و پیوند ارتباطی والدین را استحکام بخشد.

همانطور که میدانید فرزند بهترین و شیرین ترین میوه زندگی است و زوجینی که اقدام به فرزندآوری نمی کنند از داشتن چنین نعمت با ارزشی بی بهره خواهند بود. اما موضوع صرفاً به همین سادگی ها نیست و باید بدانید که تولد یک فرزند نیاز به پذیرش مسئولیت و تعهداتی است که پدر و مادر باید آن ها را بر عهده بگیرند. حال در ادامه تصمیم داریم تا باورها و افکاری که موجب می شود تا زن و شوهرها اقدام به فرزندآوری نکنند را تک به تک مورد بررسی قرار دهیم و ببینیم که صرفاً به چه دلیل بچه گانه ای اقدام به انجام چنین کاری نمی کنند.

فرزند آوری بنیان خانواده را مستحکم میسازد؟

فرزند آوری در آئینه آیات قرآن

این روزها یکی از مهم ترین موضوعات مربوط به رفتارشناسی خانواده ها، پایین آمدن نرخ «فرزندآوری» است. ممکن است عده ای این ایده را مطرح کنند که لزوم فرزندآوری به هیچ وجه قابل استنباط از هیچ کدام از آیات قرآن نیست و نمی توان به پشتوانه آموزه

های کتاب مقدس مسلمانان، از آنها خواست که بچه دار شوند؛ مخصوصاً در شرایط سخت اقتصادی جامعه امروز که تأمین ابتدایی ترین لوازم مراقبت و تربیت کودکان با چالش مواجه می شود.

دغدغه ای به نام فرزند آوری

امروزه یکی از مهم ترین موضوعات مربوط به رفتارشناسی خانواده ها، مسأله فرزندآوری و پایین آمدن نرخ فرزندآوری است. کاهشی که دربردهای مختلف موجب کاهش رشد جمعیت می شود و در مدت طولانی ممکن است تبعاتی را برای جامعه به همراه داشته باشد.

در اینجا این سؤال مطرح می شود که آیا در واقع قرآن هیچ توصیه ای برای زاد ولد و فرزند آوری ندارد؟!

پاسخ:

در پاسخ به چنین سؤالی و قبل از وارد شدن به جزئیات بحث می گوئیم که ممکن است آیه ای در قرآن کریم پیدا نشود که به صورت مستقیم دستور به فرزندآوری را متوجه همه ی جامعه اسلامی و بشری کرده باشد، اما در برخی از آیات قرآن فرزندآوری با ویژگی هایی توصیف شده که جای هیچ شک و شبهه ای را باقی نمی گذارد که در گفتمان و حیاتی این کتاب مقدس، موضوع فرزندآوری و ازدیاد نسل امری مطلوب و پسندیده است. ضمن اینکه بسیاری از احکام و دستورات دین اسلام به صورت صریح و جزئی تر در آئینه روایات منعکس شده است.

آیاتی که فرزندان و فرزندآوری را با تعبیر و توصیفات زیبا ستوده اند

در میان آیه های قرآن، تعبیرها و توصیفات زیادی ستوده ای برای فرزندان و فرزندآوری وجود دارد که در زیر به برخی از آنها اشاره می کنیم:

1. آیه 72 سوره نحل: در این آیه می خوانیم: «وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَنْفُسِكُمْ أَزْوَاجًا وَ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ أَزْوَاجِكُمْ بَنِينَ وَ حَفَدَةً وَ رَزَقَكُمْ مِنَ الطَّيِّبَاتِ أَلَيْسَ بِالْبَاطِلِ يُؤْمِنُونَ وَ بِنِعْمَتِ اللَّهِ هُمْ يَكْفُرُونَ»؛ (خداوند برای شما از جنس خودتان همسرانی قرار داد و از همسران تان برای شما فرزندان و نوه هایی به وجود آورد و از پاکیزه ها به شما روزی داد آیا به باطل ایمان می آورند، و نعمت خدا را انکار می کنند).

در این آیه خداوند متعال اشاره میکنند که وجود فرزندان و نوه ها در کنار روزهای پاکیزه به عنوان نعمت های الهی معرفی شده اند. در واقع این آیه کریمه به انسان ها این پیام را می دهد که خداوند برای شما از همسران تان فرزندان و یاورانی قرار داد

که به خدمت آنان در حوائج تان استعانت بکنید و با دست آنان نامالیمات را از خود دور سازید.

علاوه بر بُعد اجتماعی و دنیایی فرزندان، می توان گفت ادامه حیات معنوی انسان در فرزندان و نوه هایش قابل تصور است؛ یعنی فرزندان و نوه ها پس از مرگ نیز با احسان و سبک زندگی الهی خود به کمال و رفعت جایگاه والدین کمک نموده و بدین سان نعمت شمرده می شوند

در اینجا می بینیم که وجود فرزندان و نوه ها در کنار روزهای پاکیزه به عنوان نعمت های الهی معرفی شده اند. در واقع این آیه کریمه به انسان ها این پیام را می دهد که خداوند برای شما از همسران تان فرزندان و یاورانی قرار داد که به خدمت آنان در حوائج تان استعانت بکنید و با دست آنان نامالیمات را از خود دور سازید. (11)

اهمیت و ضرورت فرزندآوری

تکثیر نسل برای حفظ نظام اسلامی و وظیفه ای عمومی

معروفی بالاتر از ایجاد نظام اسلامی و حفظ نظام اسلامی نداریم؛ هر کسی که در این راه تلاش کند، امر به معروف است؛ معروف ها این ها هستند: اعتلای فرهنگ، محیط اخلاقی، سلامت محیط خانوادگی، تکثیر نسل؛ همه موظف اند در راه این معروف ها تلاش کنند. (بیانات در حرم مطهر رضوی، 1394 / 1 / 1)

فرزندآوری از مهم ترین وظایف زنان در پیشرفت کشور

فرزندآوری یکی از مهم ترین مجاهدت های زنان و وظایف آنان است؛ چون فرزندآوری در حقیقت هنر زن است؛ اوست که زحماتش را تحمل می کند، اوست که خدای متعال ابزار پرورش فرزند را به او داده است.

صبرش را به آن ها داده، احساساتش را به آن ها داده است. اگر چنانچه ما این ها را در جامعه به دست فراموشی نسپریم؛ آن وقت پیشرفت خواهیم کرد. (بیانات رهبری در دیدار جمعی از مداحان، 1392 / 2 / 1)

یکی از وظایفی که بر زن مسلمان و شیعه واجب است، ازدواج و فرزندآوری به خاطر خداوند است.

فرزند آوری زن از جمله راه های خودسازی است وقتی فرزند قدم به این دنیا می گذراد، مادر او از اکثر خواسته های خود می گذرد و اینجاست که بانو مسلمان به خودسازی می رسد. فرزند خوب و مذهبی ولایت مدار و باعث به تاخیر افتادن حساب اعمال می شود

چرا که گناهان والدین با حضور فرزند صالح ریخته می شود. (مرکز روان شناختی رهیاب)

برخی از آیات قرآن که در مورد فرزند آوری است:

تشویق به فرزندآوری

آیات پنجاه و یکم تا پنجاه و سوم سوره حجر است.

وَنَبِّئُهُمْ عَنِ ضَيْفِ إِبْرَاهِيمَ * إِذْ دَخَلُوا عَلَيْهِ فَقَالُوا سَلَامًا قَالَ إِنَّا مِنْكُمْ وَجِلُونَ * قَالُوا لَا تَوْجَلْ إِنَّا نُبَشِّرُكَ بِغُلَامٍ عَلِيمٍ

و نیز آنان را از مهمانان ابراهیم خیر ده. هنگامی که بر او وارد شدند، پس سلام گفتند. [ابراهیم] گفت: ما از شما ترسانیم. گفتند: نترس که ما تو را به پسری دانا مژده می دهیم.

فرزند، زمینه‌ای برای رشد و تعالی خانواده

در برخی آیات به اینکه فرزندان بازوان و مددی برای زندگی پدر و مادر هستند، نیز اشاره شده است. مثلاً در آیه صد و سی و سوم سوره شعراء اشاره کوتاهی به آن شده است:

أَمَدُّكُمْ بِأَنْعَامٍ وَ بَنِينَ

به وسیله چهارپایان و فرزندان، به شما یاری داده است.

از این قبیل آیات که فرزندان را زمینه‌ای برای رشد و تعالی خانواده و والدین یاد می‌کنند، باز هم می‌توان یافت. ان شاء الله با توجه به این آیات، فرزندان را مددهایی برای زندگی خود و سامانی برای زندگی والدین یاد کنیم.

بشارت به فرزند و فرزندآوری

در آیات دیگری، از جمله آیه هفتاد و یکم سوره هود به فرزند و فرزندآوری بشارت داده‌اند:

وَ امْرَأَتُهُ قَائِمَةٌ فَضَحَكْتْ فَبَشِّرْ نَاهَا بِإِسْحَاقَ وَ مِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ

پس همسرش در حالی که ایستاده بود [از شنیدن گفتگوی فرشتگان با ابراهیم] خندید. پس او را به اسحاق و پس از اسحاق به یعقوب مژده دادیم.

فرزندان باعث اقتدار والدین می‌شوند

فرزندان عامل اقتدار پدر و مادر و قوت قلب و بازوی پدر و مادر هستند. به گفته امام زین العابدین (ع): "سعادت مرد داشتن فرزندان است که در مشکلات به کمک او بشتابند". البته تربیت فرزند باید به گونه‌ای باشد که در مواقع سختی بتواند روی کمک او حساب کنند. نه اینکه در کودکی لوس و ضعیف بار بیایند که حتی در سنین بالا به جای اینکه آن‌ها

۳.۴. تمایلات فردی ، خوشگذرانی و تفریح

آنچه که در میان این دلایل به چشم می‌خورد خوش گذرانی خانواده است با این تفکر که اگر صاحب فرزند شوم سبب محرومیت از تمام لذت ها و تفریح ها خواهد شد. (ملکوئی نیا و روزبهائی ، ۱۴۰۰)

۳.۵. اهمیت به هیکل و اندام مناسب

دغدغه ای بسیاری از زنان که آن را عامل مهم عدم تمایل به فرزندآوری بیان می‌کنند سلامت جسم و تناسب اندام است که به واسطه بارداری و زایمان زیبایی بدن خود را از دست می‌دهند و در نتیجه کم‌فرزندگی را راهی برای مدیریت بهتر سلامت خود انتخاب می‌کنند. (ملکوئی نیا و روزبهائی ، ۱۴۰۰)

ترویج مد روز دنیا در رسانه های تصویری و اهمیت به ظاهر و زیبایی اندام و چرخش سلیقه مردان به انتخاب زنان لاغر می‌تواند تأثیر به‌سزایی داشته باشد.

۳.۶. اهمیت به فعالیت های شغلی و تحصیلی

تحقیقات نشان می‌دهد به ازای هر یک سال افزایش تحصیل در زنان یک سال و نیم ازدواج و نیم سال بچه دار شدن به تاخیر می‌افتد و همین امر سبب افزایش سن اولین بارداری می‌شود. (کلیک و دیگران ، ۲۰۱۵)

زنان در بسیاری موارد بچه دار شدن را مانع ادامه تحصیل و اخلاص در ثبات موقعیت شغلی خود می‌دانند. از طرفی ادارات و مکان‌هایی که زنان در آن مشغول به کار هستند فضای مناسبی را برای مادرانی که بچه دار شده اند را ندارند و برای عده ای همچنین استفاده از مهد چه به لحاظ عاطفی چه به لحاظ اقتصادی مشکل است.

۳.۷. تمایل به زایمان خارج از کشور

امروزه تعدادی از زنان تا شرایط زایمان در خارج از کشور برایشان فراهم نباشد حاضر به بچه دار شدن نیستند .

در این خصوص خانم م ع گفتند : « هر دو فرزندم را در آمریکا به دنیا آوردم ده سال اول زندگی که این شرایط را نداشتم زمان بارداری خود را به تاخیر می‌انداختم. »

۳.۸. گریزان بودن از مشقت های دوران بارداری و زایمان

زنان زیادی در جهان به دلیل ترس از زایمان و سختی های دوران بارداری از بچه دار شدن گریزانند . این ترس بیشتر در خانم‌هایی رخ می‌دهد که تجربه بارداری و زایمان را

نداشته اند یا زایمان سختی داشته اند البته این نگرانی ها طبیعی هستند اما زمانی نگران کننده می شود که فرد به شدت از بارداری

اجتناب می کند. ترس هایی از قبیل ترس از ناشناخته ها

از دست دادن کنترل و حریم شخصی

سابقه آزار جنسی

ترس از درد

نگرانی برای جان نوزاد

عدم اطمینان به پزشکان و ماماها و... البته این موارد بیشتر در افرادی رخ می دهد که از جانب اطرافیان حمایت عاطفی کمتری می شوند.

۳.۹. مد شدن بی فرزندی و کم فرزندی

طعنه ها و کنایه های مردم و نوع نگاهی که آنها امروزه به فرزندآوری و فرزند افزایی دارند همچنین ترس از مسخره شدن ، طرد شدن و مسائلی از این قبیل مانع از آن است که به آوردن فرزند بیش از یک یا دو نفر فکر کنیم. (ملکوتی نیا ، نیکویی ، روزبهرانی ، ۱۴۰۰)

عوامل دیگری مانند نگره داری سگ در خانه ، ترس از ندانستن جنسیت مدنظر فرزند ، تمایل به زایمان خارج از کشور، عدم انتخاب درست در الگو و مرجع و... سبب شده که زنان تمایلی به فرزندآوری نداشته باشند

اما چرا مردان به این مقوله بی میل هستند؟ عمده دلیلی که مردان دارند مساله اقتصاد است ولی دلایلی دیگری مانند ترس از دست دادن همسر در زمان بارداری ، زایمان و دوران نقاهت بعد از زایمان همسر ، نداشتن رابطه گرم و دوستانه با پدر خود ، مشاهده دوستان خود که بچه دار شدن و تجربه هوبی نداشته اند ، ترس از دنیای بیرون ، ترس از دست دادن آزادی و منابع مالی و... سبب این بی میلی شده است.

اینکه در آینده چه چیزی پیش روی ماست را هیچ کس نمی تواند پیش بینی کند زندگی بالا و پایین بسیار دارد ممکن است با یک اتفاق یک نفر از عرش بر زمین آورد و یک نفر از فرش به عرش برسد . نگران آینده فرزندان باشید برای آینده و خوشبختی او در حد توان خود برنامه ریزی کنید و خود را برای پذیرفتن مسئولیت پدر شدن آماده کنید اما به یاد داشته باشید که وظیفه شما تا اینجا بوده و بقیه امور از عهده شما خارج است پس ذهن خود را درگیر این امور نکنید

نتیجه گیری

هر انسانی در وجود و ذات خود دوست دارد که نسل بعدی ژن های او را داشته باشد برای همین در قرن های قبل فرزندان زیادی داشتند، که تعدادی از آنها به دلیل بیماری در همان کودکی از دنیا می رفتند. به مرور زمان توقعات و سلیقه ها تغییر کرد و افراد مایل شدند تک فرزندی را رواج دهند.

با وجود اهمیت و ارزش بالای خانواده در بین مردم در سال های اخیر سن ازدواج بالا رفته و تمایل به فرزندآوری و نگران سلامت فرزند بودن سبب شده که فرزندآوری روند نزولی داشته باشد یا زوجین به داشتن یک فرزند بسنده کنند که دارای معایب و مزایایی است.

طلاق یکی از مواردی است که در خانواده های دارای یک فرزند بیشتر رخ می دهد طبق آمار هر فرزند هفت درصد احتمال طلاق را کاهش می دهد.

اختلالات روانشناختی مانند درون گرایی، اضطراب و افسردگی و... از مواردی است که سبب تمایل به فرزند یا تک فرزندی می شود در این مورد اهمیت به درمان بسیار حائز اهمیت است. این افراد معتقدند که تنها فرزندشان بهتر می تواند به پیشرفت های تحصیلی، شغلی و اجتماعی دست پیدا کند و داشتن همین دیدگاه باعث ایجاد اضطراب در فرزند می شود.

یکی از بزرگترین تعمت های خداوند نعمت فرزند بوده که جزئی از اهداف ازدواج و برای بقای نسل حائز اهمیت است برخلاف زندگی های غربی که ازدواج را با دیدی که می نگرند تولید نسل در آن به چشم نمی خورد.

از جمله برکات فرزند در کانون خانواده استحکام و صمیمیت و شادمانی والدین تسهیل تحمل مشکلات و سلامت جسم و روان بالا بردن درجات معنوی والدین است که از نظر اسلام و علمی باعث بالا بردن کیفیت زندگی می شود.

طبق آمار بیشترین احتمال برای خواستن فرزند بعدی در خانم ها و آقایانی هست که سطح روابط زناشویی متوسطی دارند نه آنانی که سطح خیلی بالا یا پایینی دارند. درک زنان و مردان از کیفیت زندگی برای فرزند دوم بسیار اثر گذار است

فرزندآوری را می توان در سه دسته خلاصه کرد

یکی اینکه برای پایداری و استحکام خانواده به آن نگاه می کنند نباید به فرزندآوری به چشم نجات یک رابطه شکست خورده نگاه کرد و یک ازدواج ناموفق را تبدیل به یک ازدواج موفق کرد.

یکی خانواده هایی که سطح کیفیت بالایی دارند خواهان فرزند بیشتر نیستند مشکلات زوجین قبل بارداری و فرزند آوری حتی ممکن است بعد از تولد فرزندان هم ادامه داشته

باشد مثلاً نگرانی از مسئولیت پدر و مادر شدن که میتواند مشکلات رابطه زوجین را افزایش دهد.

دیگر مورد خانواده هایی که از سطح درآمد و تحصیلات بالایی برخوردارند نیز به فرزند بیشتر فکر نمی‌کنند

تصمیم به فرزندآوری در صورتی موفقیت آمیز است که دو طرف رضایت داشته باشند در این صورت است که فرزند در جهت سالم و درست رشد و پیشرفت خواهد کرد. اما وقتی یکی از دو طرف ناراضی باشند آسیب زننده و حتی باعث بیشتر شدن مشکلات گذشته می‌شود

طبق نتایج تحقیقات برخی زوجین بعد از تولد فرزند اول توقعات بالا و رضایتشان از زندگی کاهش می‌یابد از جمله عوامل موثر در این ناسازگاری کاهش زمان خواب و استراحت و مشکلات مالی و... می‌توان بیان کرد که بهترین کار تقسیم مسئولیت هاست.

در صورتی که تمام یا بیشتر وظایف بر دوش یکی از زوجین باشد سبب آزردهی خاطر و نارضایتی و ناامیدی از ازدواج خواهد شد. زوجین با تکیه بر همدیگر و خدای متعال از پس تمامی مشکلات خود بر خواهند آمد.

فهرست منابع

1. قرآن.
2. بشیری گودرزی، لیلا؛ «فرزند آوری از دیدگاه قرآن و روایات»؛ ۱۴۰۰.
3. بیانات رهبری در حرم مطهر رضوی ۱۳۹۴/۰۱/۰۱.
4. بیانات رهبری ۱۳۹۲/۰۲/۰۱.
5. بستان، حسین؛ خانواده در اسلام؛ چاپ ۱۴، قم؛ پژوهشگاه حوزه و دانشگاه، ۱۴۰۰.
6. حیدری، احمد و غبیشاوی، علی؛ فرزند آوری در آئینه آیات قرآن؛ پایگاه اطلاع رسانی آیت اله مکارم شیرازی، ۱۳۹۷.
7. حدیث امام محمد باقر.
8. خلج آبادی فراهانی، فریده و کیانی علی آبادی، فاطمه؛ «باز اندیشی در معنای فرزند و دلالت‌های آن در زندگی»؛ نامه انجمن جمعیت شناسی ایران، ش ۲۵، ۱۳۹۷.
9. خبر گذاری صدا و سیما.
۱۰. مجلسی، محمد باقر بن محمد تقی؛ بحار الانوار؛ ج ۱۰۴، ۵، بیروت؛ اسلامیه، ۱۳۸۶.
۱۱. مدیری، فاطمه و قاضی طباطبایی محمود؛ «بررسی تاثیر کیفیت زندگی زناشویی بر قصد فرزند آوری»؛ جامعه شناسی نهاد های اجتماعی، ۱۳۹۷.

۱۲. مخیر، سیماء؛ ریحانه بهشتی یا فرزند صالح؛ چاپ ۱۳۲ ، قم؛ نورالزهره (س).
۱۳. مرکز مشاوره رهیاب
۱۴. نجفی اصل ، زهره ، "عوامل غیر اقتصادی عدم تمایل زنان به فرزند آوری " ، فصلنامه راهبرد اجتماعی فرهنگی، شماره ۴، ۱۴۰۱.
۱۵. نشست تحکیم بنیان خانواده. سالن اجتماعات مدرسه علمیه خواهران فاطمه الزهرا شهرستان کبودر آهنگ، ۱۳۸۲.